

PROGRAM: Przyjazna Polska – DOSTĘPNOŚĆ PLUS 2018-2025
Stanowisko Krajowego Instytutu Gospodarki Senioralnej

Warszawa, 6 kwietnia 2018 r

1. Podjęcie przez rząd tematu dostępności i uwzględnianie w nim szeroko rozumianej gospodarki senioralnej należy ocenić bardzo pozytywnie. Oblicza się, iż srebrna gospodarka stanowi 11% gospodarki, czyli jest jego bardzo istotną częścią. W Unii Europejskiej seniorzy stanowią społeczność 85 milionów, dla których rynek oceniany jest na 3 biliony euro. Wpływ srebrnej gospodarki na gospodarkę ogółem będzie rósł: w 2025 roku wpływ gospodarki senioralnej szacowany jest na 4,2 biliona euro, co przyczyni się do utworzenia 78 milionów miejsc pracy. Wartość rozwiązań informatycznych (ICT) na rzecz gospodarki senioralnej w 2016 roku wyniosła 10 mld euro, a za dwa lata będzie to 30 mld euro.

2. Gospodarka senioralna charakteryzuje się tym, iż generowane są wysokie koszty usług opiekuńczych i opieki zdrowotnej, co jest zrozumiałe. Jednakże 80% usług opiekuńczych świadczonych jest przez członków rodziny. Taka sytuacja wynika z dostępności (ograniczeń) usług opiekuńczych. Ale także wpływa na ograniczenie aktywności zawodowej członków rodziny, a tym samym na ich dostępność na rynku pracy. Dlatego jest istotne wspieranie innowacyjnych rozwiązań tworzących ekosystem.

3. Innowacyjność powinna przyczyniać się do wprowadzania i zwiększania dostępności rozwiązań umożliwiających samorealizację osoby starszej. Samorealizację rozumianą jako utrzymanie samodzielności (ale nie niezależności) osoby starszej, wykorzystywanie wiedzy i doświadczenia seniora, tworzącą jego dobrostan, ale także wzmacniającą jego stan umysłu i realizację oczekiwań. To są podstawowe czynniki, które określają jakość życia osoby starszej.

Innowacyjność w otoczeniu osoby starszej to np. dostęp do wirtualnego lekarza, system pomocy w nastrojach depresyjnych, dostępność usług opiekuńczych dostosowanych do potrzeb osób starszych, korzystanie z dostępu do informacji o przebiegu leczenia i chorobach, komunikacja z osobą starszą z wykorzystaniem techniki cyfrowej, zintegrowany system usług pielęgniarstwa i medycznych, także z wykorzystaniem techniki cyfrowej, a przede wszystkim szybka reakcja na wydarzenia w życiu osoby starszej, które pozwalają podtrzymać funkcje życiowe. Innowacyjne, czyli niestandardowe rozwiązania w samym lokalu mieszkalnym, ale i w otoczeniu osoby starszej.

4. Dostosowanie mieszkań i otoczenia do potrzeb osób starszych to w dużej mierze rozwiązania architektoniczne i urbanistyczne, dotyczące zagospodarowania przestrzeni miejskiej. Wszystkie one powinny stwarzać warunki do zwiększenia lub utrzymania jak najdłuższej aktywności i jak najdłuższej niezależności osoby starszej, umożliwiając mobilność, poczucie bezpieczeństwa, dostępność i przyjazność zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego. Projektowanie przestrzeni, a potem jej użytkowanie powinno być wzbogacone o wykorzystanie nowoczesnych technologii i innowacyjnych usług, aby samodzielność stała się standardem, a nie podstawowym aspektem podejścia do kształtowania przestrzeni miejskiej. Takie wnioski zostały przedstawione przez Krajowy Instytut Gospodarki Senioralnej w listopadzie 2017 r. w *Ekspertyzie dotyczącej zbadania potrzeb mieszkaniowych seniorów oraz wskazania istotnych problemów i deficytów w obszarze mieszkalnictwa senioralnego*, przygotowanej na zamówienie Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa, Departament Mieszkalnictwa.

5. Jakość życia to także czas osoby starszej. Obecność osoby starszej w rozwoju kapitału społecznego podkreśla jej użyteczność, a więc jakość życia. Udział seniorów w rozwoju może zmniejszyć deficyt społeczny wywołany zanikiem korzyści wynikających z dezaktualizacji modelu rodziny wielopokoleniowej. Tworząc ekosystem gospodarki senioralnej należy przewidywać łączenie różnych grup środowiskowych w działaniach i programach integracyjnych jako przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, a więc zwiększaniu dostępności. Powinno się wprowadzać takie rozwiązania, aby

zamienić czas, którym dysponuje senior, na realną wartość dla społeczeństwa, gospodarki i jego samego. Musi on być przekonany do tej wartości. Dostępność seniora dla społeczeństwa i jego wykorzystanie to rzeczywista wartość dla społeczeństwa.

Niezbędne jest wykorzystywanie doświadczenia osoby starszej w procesie zwiększania stopnia samodzielności i znaczenia w otoczeniu, wykorzystując potrzebę odkrywania i rozwijania potencjału seniora i jego otoczenia. Podejmowane działania i inicjatywy powinny przekonywać o przydatności i wadze zaangażowania osoby starszej w życie gospodarcze i społeczne pracodawców i jego samego. Powinny budować jego poczucie wartości i znaczenia dla przyszłych pokoleń. Inicjatywy podejmowane w sektorach: rządowym, samorządowym i prywatnym, powinny równoważyć działanie kultu młodości i równolegle rozwijać kult mądrości i wiedzy, zdobywanej przez całe życie. Podkreślać znaczenie osoby starszej w społeczeństwie.

6. Poprawa jakości życia powinna iść w kierunku programowania, projektowania, budowy i przebudowy budynków dla osób o ograniczonej sprawności fizycznej i biologicznej, a także infrastruktury (np. miejsca odpoczynku), komunikacji (np. warunki i możliwości przemieszczania się osób starszych).

Poprawa jakości życia to dostępność mieszkań dla osoby starszej oraz wysoka jakość domów spełniających różnego rodzaju wymogi dostępności. Zarówno w układzie stałym, jak i czasowym, głównymi czynnikami właściwego środowiska zamieszkania, a tym samym zwiększającymi dostępność są poczucie komfortu cieplnego i przystępne koszty ogrzewania, bezpieczeństwo fizyczne, możliwość poruszania się poza własnym miejscem zamieszkania, a także składania wizyt przez inne osoby, pozytywny wpływ na zdrowie i dobrostan, a także przeciwdziałanie fizycznemu czy mentalnemu podupadaniu na zdrowiu, a przede wszystkim odracanie i ograniczanie potrzeby korzystania z podstawowych usług opiekuńczych i zdrowotnych, tak długo jak jest to możliwe.

Powinno to być podstawowym celem działania w modelu ekosystemu mieszkalnictwa senioralnego.

7. Aby zapewnić właściwy zakres, jakość i poziom dostępu do usług opiekuńczych i zdrowotnych niezbędne jest dokonanie oceny stanu psychofizycznego osoby starszej. Bardzo szybki rozwój technologii pozwala na wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań, które w sposób bezinwazyjny, niewymagający specjalistycznej wiedzy, wspierają usługi medyczne i opiekuńcze. Nowoczesne rozwiązania techniczne i technologiczne w teleopiece i telemedycynie mogą wychodzić naprzeciw oczekiwaniom świadczeniodawców i potrzebom seniorów. Deinstytucjonalizacja usług opiekuńczych i medycznych stwarza nowe możliwości, ale i wyzwania oraz facylituje konieczne zmiany w dotychczasowym modelu opieki, pozwalając na rozwój systemu usług dodatkowych, takich jak usługi opiekuńcze, rehabilitacyjne i inne.

Nowe technologie zastosowane w mieszkaniach dla seniorów będą pozwalać na polepszenie komunikacji z seniorem, a także komunikacji z bliskimi, opiekunami, monitorowanie stanu zachowań, nastroju, i potrzeb. Będą umożliwiały lepszą w czasie rzeczywistym diagnostykę, interwencję opiekuna, czy personelu medycznego, czy najbliższych. Nowe technologie będą dawały możliwość ograniczenia poczucia samotności, braku zainteresowania bliskich osobą starszą. Będą dawały rzeczywiste poczucie lepszej jakości życia osoby starszej.

Z uwagi na istotny i niezbędny udział sektorów opieki społecznej i zdrowotnej, mieszkalnictwo senioralne winno być traktowane jako ekosystem. Tworzenie tego ekosystemu powinno być priorytetowym zadaniem dla władz publicznych, ale też dla inwestorów, instytucji finansujących, świadczeniodawców usług i produktów dedykowanych seniorom, ale także dla samych seniorów.

8. Zdaniem Krajowego Instytutu Gospodarki Senioralnej opracowanie modelu ekosystemu mieszkaniowego dla osób starszych i niesamodzielnych opartego na formule „**Mieszkania podążającego za wiekiem**” pozwoli na poprawę jakości życia oraz wydłużenie okresu samodzielności, oraz przygotowanie skutecznych i efektywnych narzędzi operacjonalizacji i instrumentalizacji modelu polityk sektorowych oraz polityki społecznej na poziomie centralnym i samorządowym.

W literaturze przedmiotu podnosi się, iż najkorzystniejszym (a także preferowanym przez osoby starsze) modelem jest „starzenie się w miejscu zamieszkania” - tzn. bez konieczności przeprowadzenia się (do innego lokalu lub placówki opieki długoterminowej), o ile nie jest to absolutnie konieczne. Proponowany model ekosystemu jest próbą odpowiedzi na pytanie, jak powinna zmieniać się otoczenie i samo miejsce zamieszkania seniora, aby nie tylko sprostać wyzwaniom wynikającym ze zwiększającej się liczebności osób w wieku senioralnym, ale przede wszystkim jaki stworzyć ekosystem, który będzie uwzględniał zaspokojenie zmieniających się potrzeb zdrowotnych, opiekuńczych, psychofizycznych oraz społecznych w miejscu zamieszkania seniora.

9. Krajowy Instytut Gospodarki Senioralnej wskazuje, iż dla zwiększenia dostępności mieszkań dla seniorów niezbędne jest stworzenie platformy do działań i wskazówek interakcji pomiędzy różnymi uczestnikami i grupami interesariuszy. Platforma powinna służyć jako narzędzie, repozytorium, źródło danych i miejsce interakcji interesariuszy. Jednym z głównych celów takiej platformy powinno być umożliwienie powstania i zastosowania właściwego i precyzyjnego języka odnoszącego się do programów mieszkań podążających za wiekiem. Potrzebne są jasne definicje, kryteria oceny celów i rezultatów oraz stopnia rozwoju takich programów.

Wspólna odpowiedzialność i współwłasność wyzwań i rozwiązań wszystkich interesariuszy jest podstawą uzyskania odpowiedniej skali implementacji tych rozwiązań. A tym samym zwiększenie dostępności.

Proponowana platforma powinna stanowić repozytorium pionierów zmian - gromadzić dobre praktyki i rozwiązania. Proponowana platforma ma wskazywać i wspierać decyzje interesariuszy. Proponowana platforma ma umożliwić określenie kryteriów mierzenia, monitorowania i oceny wpływu różnych inicjatyw na realizację programu mieszkań podążających za wiekiem, wykorzystując już istniejące wskaźniki, np. takie jak Indeks Aktywnego Starzenia (Active Ageing Index) lub MAFEIP (Monitoring and Assessment Framework for the European Innovation Partnership on Active and Healthy Ageing). Proponowana platforma ma umożliwić identyfikowanie dostępnych i innowacyjnych mechanizmów finansowych, w tym mających wpływ na zdrowie i dobrostan, dochodowość inwestycji i na prowadzenie biznesu.

Właściwa, specjalnie dedykowana informacja odnośnie do możliwych rozwiązań i usług do zastosowania w mieszkaniach podążających za wiekiem jest warunkiem zmiany zainteresowania kapitału i ukierunkowania nakładów na mieszkania przyjazne wiekowi, aby powstał prawdziwy rynek takich mieszkań, pozwalający na wyznaczanie cen transakcyjnych, podaży i popytu, wpływu na codzienne życie seniora i potencjalny wzrost wartości nieruchomości. A to oznacza, iż komunikacja do i z obywatelami powinna być wspólnym wysiłkiem interesariuszy, aby uzyskać oczekiwane rezultaty programu mieszkaniowe podążające za wiekiem.

10. Krajowy Instytut Gospodarki Senioralnej, podejmując działania na rzecz budowy ekosystemu, innowacji i tworzenia lokalnej senioralnej polityki mieszkaniowej wyraża zainteresowanie współdziałaniem w wypracowaniu podstaw do działań na rzecz zwiększenia dostępności usług, produktów, w tym także mieszkań dedykowanych seniorom.

Krajowy Instytut Gospodarki Senioralnej patronuje działaniom, z stworzyszy program OK Senior, standaryzacji usług i produktów dla seniorów. Tym samym posiada doświadczenie w opracowywaniu nie tylko standardów usług, czy produktów, ale ich wdrażania w życie i dokonywania oceny skuteczności ich funkcjonowania i wpływania na jakość życia seniora, w tym dostępności.

To jest właśnie dobry czas dla srebrnej gospodarki, która poprzez współpracę, innowacyjność może zmieniać otoczenie zamieszkania seniora. Zmiany w strukturze demograficznej powinny być

traktowane jako potencjał dla rozwoju. Dlatego też zgłaszamy akces do prac w Radzie Konsultacyjnej ds. Dostępności, licząc na uzyskanie zaproszenie do niej.

Z poważaniem

Marzena Rudnicka

Prezes Krajowego Instytutu Gospodarki Senioralnej